

Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України
відділ історії зарубіжної філософії
сектор східної філософії

23 квітня 2019, 16:00

к. 327

СЕМІНАР ДОСЛІДНИКІВ СХІДНИХ ФІЛОСОФІЙ

Засідання СХХ (розширене)

Тема засідання:

**«Досвід вивчення джайнської йоги
та анекантавади в Індії»**

Доповідачі:

Лариса Карачевцева, к. філос. н., м.н.с.

відділу філософії культури, етики та естетики

Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України

Наталія Павлик, аспірантка сектору східної філософії,

відділу історії зарубіжної філософії

Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України,

голова Сходознавчого гуртка

Співдоповідач-диспутант (respondent):

Юрій Завгородній, д. філос. н., с.н.с.

сектору східної філософії,

відділу історії зарубіжної філософії

Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України

ЗАПРОШУЄМО УСІХ ЗАЦІКАВЛЕНИХ!

Див.:

www.tdsf.kiev.ua/

http://community.livejournal.com/ukr_asia_philos

<http://www.facebook.com/OrientalPhilosophiesSeminarKyivUkraine>

ТЕЗИ

ДОСВІД ВИВЧЕННЯ ДЖАЙНСЬКОЇ ЙОГИ ТА АНЕКАНТАВАДИ В ІНДІЇ

Семинар присвячений розповіді про навчання і перебування на програмах Міжнародної школи джайнських студій, або ISJS (Індія), а саме: шеститижневій академічній програмі для студентів і науковців, тритижневій програмі з джайнської йоги, а також двотижневій зимовій сесії для випускників ISJS.

Досвід вивчення теоретичних і практичних аспектів джайнізму втілений у двох дослідницьких розвідках:

- 1) формулюванні специфіки джайнської йоги (Наталія Павлик);
- 2) порівнянні філософії анеканти та західної філософії (Лариса Карачевцева).

1. Для джайнізму йога є терміном полісемантичним, адже кожна історична та текстологічна епоха вносила свої корективи до його розуміння. Для канонічного періоду джайнської філософії було характерним уявлення про йогу як діяльність розуму (*manas*), мови (*vāc*) та тіла (*kāya*). Саме така активність викликала приплив (*āsrava*) речовини і, як наслідок, – накопичення карм, що можна було припинити шляхом споглядання (*dhyāna*).

Концептуальний поворот відбувається у постканонічний період, коли Гарібгадра робить спробу синтезу різних сотеріологічних шляхів під заступництвом джайнізму. Як результат – йога стає загальноприйнятним терміном для позначення всіх духовних практик, що ведуть до звільнення.

У Гемачандри йога є спробою адаптації суворих аскетичних технік для широко загалу світських людей, адже передусім постає як синонім трьох коштовностей (*ratnatraya*) джайнізму: правильної віри (*samyak-darśana*), правильного знання (*samyag-jñāna*) та правильної поведінки (*samyak-caritra*). У “Йогашастрі” запропоновано піддати розум (*manas/antaḥkaraṇa*) контролю через практику. Стану “нерозуму” (*amanaska, vimanaska, unmanībhāva*) можна досягнути шляхом споглядальних практик (*dhyāna*) та обмеженням вербальної, ментальної та фізичної активності.

Утверджуючи сотеріологічну природу йоги, Гемачандра ототожнює повне звільнення (*mokṣa*) з чотирнадцятим шаблоном духовного розвитку (*guṇasthāna*). Це означає відсутність фізичного, теплого і кармічного тіл, які є найголовнішими причинами переселення душі (*jīva*) на шляху досягнення верхівки всесвіту (*siddhaśīlā*). Ідеал звільнення для джайнізму постає як свобода від кармічної речовини, яка обумовлює всі якості живої істоти (*jīva*).

Таким чином, для джайнських авторів уявлення про йогу як будь-яку діяльність тіла, мови і розуму залишається підґрунтям, до якого поступово додаються нові смисли. Зокрема, заслуговує на увагу ідея про комплекс психофізичних вправ релігійної практики, яка детально представлена у “Йогашастрі” Гемачандри.

2. Філософія анеканти, або анекантавада, є теорією реальності, згідно з якою реальність є безконечно розмаїтою, багатоаспектною, а відтак неможливою для схоплення в одному несуперечливому твердженні. Методологія анекантавади є поєднанням двох принципово відмінних підходів: найавади (nayavada), або методу пропозицій, і сйадвади (syadvada), або методу діалектичних предикацій.

Найавада є аналітичним методом, що досліджує конкретний погляд на певний предмет чи факт, враховуючи конкретно-емпіричні характеристики цього предмету чи факту. Як метод, найавада фіксує партикулярний аспект дійсності. Сукупність цих партикулярних поглядів створює спектральне уявлення про предмет чи факт. Сйадвада є синтетичним методом, який гармонізує різні точки зору, оприятнені найавадою. І перший, і другий методи взаємно доповнюють один одного, формулюючи характерну для джайнської гносеології пресупозицію неабсолютистського, чи релятивістського підходу до дійсності.

Ключова дослідницька гіпотеза полягає у тому, що релятивізм, запропонований анекантавадою, можна розпізнати в західній спекулятивній думці. На матеріалі філософій Едмунда Гусерля, Людвіга Вітгенштайна і Жака Дериди ми покажемо елементи перетину джайнської доктрини анеканти і сучасної західної думки, а саме: паралелі між найавадою і ноезо-ноематичною теорією, схожість поглядів на релятивізм мови і нестабільність значення.